

PADAĆ (308) *vb impf*

W inf pa- (36), pã- (1) *BielKron*. ◊ *W pozostałych formach* pa- (200), pã- (18); pã- *ReszList*, *GrabowSet* (2), *LatHar* (2); pa- : pã- *BierEz* (1:1), *Leop* (5:1), *KrowObr* (3:1), *BielKron* (12:4), *Mącz* (43:1), *RejZwierc* (7:1), *BudBib* (2:1), *BudNT* (2:2) *SkarŻyw* (8:1); *drugie a jasne*.

inf padać (31). ◊ *praes 1 sg* padãm (21). ◊ *3 sg* padã (51). ◊ *1 pl* padãmy (2). ◊ *2 pl* padãcie (1). ◊ *3 pl* padają (62). ◊ *praet 3 sg m* padãł (16). *f* padała (11). *n* padało (6). ◊ *3 pl m pers* padali (23). *m an* padali (9) [*w tym cum N pl: ptacy, robacy* (7)], padały (1) [*cum N pl: konie*]. *subst* padały (26). ◊ *fut 3 sg m* padać będzie (2). *n* będzie padało (1). ◊ *3 pl m pers* będą padali (2) *BielSat*, *BielSjem*, będą padać (1) *Leop*. *subst* będą padać (4), padać będą (1); będą padać : padać będą *RejAp* (1:1). ◊ *imp 3 sg* niechãj padã (1). ◊ *2 pl* padãcie (3). ◊ *3 pl* niech padają (1). ◊ *con 2 sg m* byś padãł (1). ◊ *3 sg m* by padãł (1). *f* by padała (1). *n* by padało (6). ◊ *3 pl m pers* by padali (1). *subst* by padały (3). ◊ *part praes act* padając (19).

Sł stp, *Cn notuje*, *Linde XVI – XVIII w.*

I. Intransit. (307) :

1. *Lecąc bezwładnie z góry zatrzymywać się na jakiejś stałej powierzchni; cadere Vulg, HistAl, PolAnt, Mącz, Cn; descendere PolAnt; labare, procumbere, ruere Mącz* (137) : *RejWiz* 82v; gdy łie owo wilkości zápalãią w obłócech zda łie iãkoby gwiazdy padały *BielKron* 463v; *Ruo*, *Pãdam/ Lecę*, *Gwałtem pãdnę*. *Mącz* 361c, 180b.

padać do czego (2): *Tã mãnnã pãdãłã w nocy z rofã do obozu. BibRadz Num* 11/9; *BielSpr* 73v.

padać z kogo, z czego (42): *Y poczãł łie przemagatz/ aże krwawy pot poczãł s niego na ziemię padatz. OpecŻyw* 101, 55; *MurzNT Luc* 16/21; *RejFig Bbv; BielKron* 23; *Mącz* 181c [2 r.]; yãkie było nędzne dokonãnie żywotã iego/ tãk iż robacy pãdãli z mãrnego ciãłã iego. *RejPos* 27, 73v, 138v, 161, 330v; *RejZwierc* 187, 189; *KochPs* 85; *Często z Moskwy z Tãtãrow pãdãły kołpaki/ Odchodzili Bãchmãtow/ fãydakow/ z iãrczãki. BielRozm* 6; *Wfãkãże y fzczeniãtã iedzã odrobiny ktore pãdãią z ftołu pãnow fwych. WujiNT Matth* 15/27, *Luc* 16/21. *Cf padać z czego czemu; »z nieba padać«, »z rãk padać«.*

padać z czego czemu (1): *Tripudium solistium, in auguriis dicebatur cum offa ex ore pulli ceciderat, Nam tripudium dicitur quasi terri pavium, Vderzenie/ trzãsnienie ziemie pilnie bo tego Augures ftrzegli gdy karmia z gęby ptakóm pãdãłã. Mącz* 465c.

padać na kogo, na co (13): *WróbŻolt* 139/11; *RejFig Bbv; Instillant guttae saxa, Kropie pãdãyã nã kãmieniu. Mącz* 415d, 66a; *Kthore [nasienie] zãfię pãda nã opokę/ to fã ci/ ktorzy z rãdofciã prziyumiã fłowo Boże RejPos* 62v; *RejZwierc* [203]v [2 r.]; *Calep* 1031a. *Cf »padać na ziemie«.*

padać gdzie (26): *RejPs* 155v; *LubPs* R6v; gdy fiał [siewca nasienie]/ pãdãło iedno podle drogi y podeptano ie *BibRadz Luc* 8/5; *Limatura, Proch* który pãda pod piłę od piłowãnia *Mącz* 193d, 8d, 345c, 373c; *Tu moželz rozumieć iżci ty iãbłkã nie tylko tãm pãdãły gdzye ie trzẽfiono RejPos* 183, 62v [2 r.]; okiść mu zã fzyię pãda. *RejZwierc* 67. *Cf padać do czego; na kogo, na co.*

W porównaniach (5): *RejPs* 115; *Y wnet tãm hoynye Mãnnã yãko defcż pãdãłã LubPs* R6v; *Iż gwiazdy z niebã pãdãć będą iãko lifcie z drzewã figowego gdy pólchnie RejAp* 64, 62v; *RejPos* 6.

Fraza: »by [komu] (i) z nieba (i złoto) padało« [szyk zmienny] (3): Bo tego fortunie [kobiecie o tym imieniu] trzeba By iey padalo y znieba. *RejKup* d7; *RejPos* [136]v; BY wam nákóniec z niebá y złoto pádáło/ By fy e w domiéch rodziło/ przedsię to wam máło. *PudłFr* 6.

Zwroty: »z nieba, z obłokow padać« = *cadere de caelo HistAl, Vulg* [szyk zmienny] (14:6): A dziwna rzecz/ iż chleb pádał z obłoków ktory lie tám nigdy nierodził *RejPs* 115, 115, 155v; Potym poczęły z niebá pádáć iákoby pochodnie ognifte/ thák iż wšytko palili *HistAl* [I3]v; Lapideo imbri pluit, Kámienie z niebá pádáya. *Mącz* 184a; *RejAp* 62v, 64; tedy im wody s łuchych łkał płynęły/ mánná im dobrowolnie z obłokow pádáła *RejPos* 257, 6, 56, 104, 218v; *RejZwierc* [203]v [2 r.], 204; Niechay ogién z niebá páda *KochPs* 69; *CzechEp* 189; *WujNT Matth* 24/29. *Cf Fraza.*

»z rąk (z ręku) padać« [w tym: komu (2)] (3): *OrzQuin* H4v; Wednie y w nocy nie łpi chwataiąc łwiátá tego mizernego/ á przed łie wšytko niełporo/ á przedłię wšytko iáko z ręku páda *RejAp* 189; obiedwie łtronie/ [Pan] Stráchem dziwnym przeráził/ [...] Miecze im z rąk pádały *ZawJeft* 14.

»z wierzchu padać« [w tym: w co (2)] (3): *IIEłli* [!] teź kámiennemi kulámi łtrzeláią/ W zamek z niemáłą łzkoda/ z wierzchu więc pádáią *BielSat* N4 [*idem BielSjem*]; *BielSpr* 63; *BielSjem* 40.

»padać na ziemię« [szyk zmienny] (5): *OpecŻyw* 101; A z nalienia ktore ná ten czás z Wulkaná padáło ná zyemię/ vrodził łie Eriktowius. *BielKron* 23; Wody záwždy pádáią ná zyemię *RejAp* 118v, 62v; *BiałKat* 91.

Przen [w tym: w nawiązaniu do *Luc* 8/5-8 (*przypowieść o siewcy*) (7), do *Matth* 15/27 (*o odrobinach padających ze stołu*) (4)] (18) : Pádáią gwiazdy/ to iełt ludzie náuczeni *RejPos* 6v.

padać z czego (6): A vłtá plugáwe ktore nie łą w łtrázy Páńłkiey/ iuź záwždy záby á páiący z nich pádáć mułzą. *RejPos* 298, 20, 192; *Przeto Pánie* [...] / day mi odrobinę łálki á miłóšierdzia łwégo/ które pádáią z łtołu tych/ którzy obfitych poćiéch ná dułżách łwych od łiebie łą nápełnieni *SiebRozmyśl* E4v. *Cf* »padać z nieba«, »z rąk padać«.

padać na co (7): twe łzy padaly nalono oblycznofzczy y myłófyerdzya bozego *PatKaz II* 64; Ale ty łłowá Prorockie pádały práwie ná łercá ich iáko ná opokę *RejPos* 67, 63, 204v; *ArtKanc* K18. *Cf* »padać z nieba«, »padać na ziemię«.

padać gdzie (6): iákoby [słowa Pańskie] łie przyięły w nich [sercach]/ á nie pádały podle drogi ábo w łirnie *RejPos* 64, 63, 64v [2 r.], 65. *Cf Fraza.*

W porównaniu (1): Iedno iż słowá twego nie przyimuiem wdźięcznie/ Páda iák ná opokę nic nie pożytecznie *ArtKanc* K18.

Fraza: »gdzie ty gałázki padają« = *do kogo ta aluzja* (1): Pátrzayze nędzny łynu/ ná kogo thu przymowká/ á gdzye ty gałáłki pádáią *RejPos* Ooo2v.

Zwroty: »[komu] z rąk padać« (1): A przy tym mu vrołcie gniew á niełálká Páńłka/ ták iż mu z rąk práwie będye pádáło ono ták trudne łtáranie iego *RejPos* 280.

»padać [na co] z nieba« (1): tyć to grády/ tyć to gory/ tyć to mizerne pochodnie [wszystko: przenošne okrešlenia fałszywych nauk]/ vłtáwicznie będą pádáć ná ten nędzny łwiát z niebá/ tho iełth z dopułzczenia Páńłkiego. *RejAp* 74v.

»padać na ziemię« (1): Iełlim łie kiedy vłmiechał knim/ niedowirzáli/ á łwiátłóć licá me^{go} nie pádáła ná ziemię [*lux vultus mei non cadebat in terram*]. *Leop Iob* 29/24.

a. O opadach atmosferycznych i piorunach; *pluere Mącz, Vulg, Cn; compluere, depluere, impluere Mącz (32)* : Pluit lapides, Kámienny defzcz páda. *Mącz 306d, 306d; KochPs 23 [2 r.]*.

padać na co (8): cokolwiek dżdzu ná thy gory pada według ich łzerokiego rościągnienia/ łpływa álbo do Renu/ álbo do Dunáiu *BielKron 286; Mącz 306d. Cf* »na ziemię padać«.

padać gdzie (2): Iełli źimny [*wiatr*]/ źimne też/ tu kropie pádáią/ Iełli ciepły/ ciepło też zyemię zágrzewáią. *RejWiz 150v, 150*.

W porównaniu (2): *BibRadz 2.Reg 17/12*; gdziekolwiek go naydziemy/ tedy pádniemy nań/ iáko pada rofá na ziemię *BudBib 2.Reg 17/12*.

Frazy: »deszcz pada« = *pluit Mącz, Vulg; compluit Mącz; pluvia cadit Calag (5)*: Compluit, Defzcz poliewa/ Wełpołek páda. *Mącz 306d, 306d; Calag 180a; Eliałz [...]* modlił fię żeby defzcz nie pádał ná źiemię/ y nie pádał trzy látá y łżeść miełięcy. *WujNT Iac 5/17*.

»grad pada (*a. począł padać*) (*a. grady padają*)« = *grandinat Murm; degrandinat Calep [szyk zmienny] (10)*: *Murm 17; RejPs 116v; LubPs E; RejWiz 150*; gdy łie zyemiá trzęłfá/ grad wielki pádał/ grzmiáło łtráfzliwie *BielKron 158v; RejAp 139, Dd4; KochPs 159*; A iuz grad począł pádáć *WisznTr 12; Calep 298a*.

»rosa pada« = *rorat Murm, Mymer¹, BartBydg, Mącz; cadit ros PolAnt [szyk zmienny] (6)*: Rorat, Es towet. Rofá páda. *Murm 17; Mymer¹ 4v; BartBydg 233b; BibRadz 2.Reg 17/12; Mącz 358c; BudBib 2.Reg 17/12*.

»śnieg pada« (1): *Ningit, Snieg páda/ pierłzy [= prószy]. Mącz 247c*.

Zwroty: »na doł padać« (1): *Depluo, id est deorsum pluo, Ná doł pádam. Mącz 306d*.

»z nieba, z obłokow padać« [*szyk zmienny*] (4:1): *gradem łrogiem potłoczył włłfytki winnice ich/ [...] ktory nád przyrodzenia pádał zobłokow nápoły zogniłem węglem rołpalonem. RejPs 116v; RejAp 139, Dd4*; potym poczęły z niebá pádáć okrutne łyfkáwice/ trzáfkwice/ y pioruny *RejZwierc 9; KochPs 159*.

»na ziemię, na świat padać« = *cadere super terram PolAnt; pluere super terram Vulg [szyk zmienny] (4:2)*: *LubPs E, R5; BibRadz 2.Reg 17/12*; tedy niebo y zyemiá zátrzęłfá łie byłá/ á gromy/ trzáfkwice pádały ná łwiat *RejPos 274v; BudBib 2.Reg 17/12; WujNT Iac 5/17*.

W przén (1) : Przed iego łrogá możnołcyá wody łie włtráfzyły/ [...] Strzáły iego trzáfkwice s łtráchem ná łwyát pádáią *LubPs R5*.

b. O liściach i owocach; *cadere Mącz, Cn; procumbere Mącz (5)* : Liłzká [...] Chodziłá ná łliwy pátrząc: Mowiąc/ by ktora wpádłá/ Iákobych iá łmáczno łniádłá. A oni łie tylko chwiały/ Iź czás nie był nie podáły [.] *BierEz L3v*.

W porównaniach (2): gwiazdy pádały z niebá ná ziemię/ ták iáko z drzewá Figowego páda łiłcie *RejAp 62v*; przeto/ iáko w łiefieni páda łiłt z drzewá/ ták wten czás [*tj. na starość*] odchodzi od náłżego łercá ono włzythko/ co nam byłó w młodołci miłó *GórnDworz H5v*.

Fraza: »liłcie (łist) pada(ł) (z drzewa)« = *cadunt folia (arborum a. ex arboribus) Mącz, Cn; procumbunt folia Mącz [szyk zmienny] (4)*: *Cadunt folia arborum. Ex arboribus. Liłcie pádáją z drzewá. Mącz 28d, 70b. Cf W porównaniach*.

c. *Wpadać do czegoś, zagłębiać się w czymś* (8) : [małpteż] gdy na nim [drzewie figowym] iedząc siedział/ Drugie figi w wodę miotał: Słuchaiąc kiedy pādāły/ Rad był iże mu plułkāły. *BierEz* Q.

padać do czego (2): *BudNT Matth* 17/15; Impluvium – Okno w dachu, ktorim światło w dom pułzczałz, gruba do ktorei ze dzdza woda pada. *Calep* 512b.

padać na co (1): Tām fię lyn trzymaiąc oycā/ y żonā mężā nā przepāsć wodną wżyfcy pādāli. *SkarŻyw* 270.

padać w co (2): Vczyńicie przeciw dziurze/ pod łamemi mury. Wielki doł y głębokoi/ będą weń pādāli *BielSat* N4 [*idem*] *BielSjem* 41.

Przen [w kogo, w co] (2) : iako ślepi ieden zá drugim lezyemy pādaiąc w thy doły nędznych obłędliwości nālzych *RejPos* 173.

W porównaniu (1): Rączyłz nam miły Pānie dāć tve wřpomożenie/ By tve Słowo pādāło w nas iāk w dobrā żiemie *ArtKanc* K18.

d. *Spływać* (4) :

Fraza: »(z)łyzy padają« = *cadunt lacrimae* *Mącz* (2): gdy fie owo wilkości zápalaią w obłocech [...]/ to żydzi powiādaią złzy Boże pādaią co Żydow płācże. *BielKron* 463v; *Mącz* 28d.

Zwrot: »[z czego] padać na ziemie« (1): Tāmże nie dāleko tego miāłtā Ren z ciālnych gor idąc/ gdy bywa wćifnion miedzy śkālami/ wielkim łzumem z wyłokich śkał pada nā niłkā żiemie *BielKron* 283.

a. *O pokarmie w jelitach [przez co]* (1) : Lactes per quas labitur cibus tantum, in homine et in ovibus. die derm do die łpeis durch ab felt. Trzewā przez ktore pokarm pāda *Murm* 56.

2. *Zmieniać nagle pozycję na leżącą; cadere* *Miech*, *HistAl*, *Vulg*, *Mącz*; *procidere* *Mącz*, *PolAnt*; *recidere* *Mącz* (112) :

a. *O ludziach i zwierzętach, też o rzeczach, którym przypisuje się w danym wypadku cechy ludzkie* (107) :

a. *Przewracać się, kłaść się na ziemie; prolabi* *Cn* (27) : drudzy mu grubie laiali [...]/ za powroz go targali/ aże padāl Iezus miły. *OpecŻyw* 107v; *FalZioł* IV 4d; przypuścili tedy Turcy ku łzturmu prołty lud Krześciāńłki [...]/ Obleżeńcy kazāli im padāć kiedy łtrzelbę pułzcżā. *BielKron* 249v, 424; *Mącz* 180c, 287b; Sok rućiāny/ ālbo z piwowoniei/ ālbo tārte nāsienie ich/ gdy w nozdrze łypią tym co w Bożey kaźni pādaią/ łacwie ie opułci. *SienLek* 59v; Imię tve przed ktorym też duchy złe pādaią/ Niechay wżytłki narody w pocźciwości māiā *ArtKanc* Nv.

padać na czym (1): iākoby then/ ktory nā pāwimenćie pāda/ thāk vpadłki złych prętko przydā. *Leop Eccli* 20/20.

W porównaniach (2):

~ *Jako comparandum* (1): *Leop Eccli* 20/20 cf *padać na czym*.

Jako comparatum (1): Włtałci zmartwych [...]/ łtroże zemdeli [!]/ iako zmārli nā żiemie pādali. *MWilkHist* D4. ~

Zwroty: »padać wznak« (1): *Recido*, *Pādam* włnāk *Mącz* 29c.

»padać na ziemie, o ziemie« [*w tym: o ziemie albo na ziemie* (1)] [*szyk zmienny*] (2:2): *Procido*, *Pādam* o Ziemię/ ālbo nā ziemie. *Mącz* 29b, 70b; *MWilkHist* D4.

Przen: Grzeszyć (1) : Bo często padamy wŕzytcy. Iesli kto wŕlowie nie vpada / to doŕkonąłŕy mąż
BudNT Iac 3/2.

αα. *Ginąć, zwłaszcza w bitwie; ruere Vulg; procumbere Mącz (13)* : Bowiem węgry nie gotowi
będąc bez żadnego ŕzykowania ŕnimi ŕie potykaiąc padali. *MiechGlab 15; RejPs 136; Potym s ŕtrony*
Perŕow wiele ciaŕ vmárŕlych pádaŕo HistAl C8v; Leop 2.Par 14/13, Ier 50/30; Mącz 70b; Gdy pádaŕ
lud/ tuŕów tu/ indźieý gŕowá z wŕoŕy/ Sławni męźowie legli/ iák zboże od koŕy GórnTroas 17.

W porównaniu (1): A wydawaŕ ná łup ony ktorzy ŕie ŕobie zdaŕy wmyŕlach ŕwych mocarzmi á
pádaŕi ták iákoby ŕmiertelnem ŕnem byli zmorzeni *RejPs 111v.*

Zwrot: »padać umarŕy« (3): gdy Macedonowie y Perŕowie mieýŕce ono gdzie ŕmok leżaŕ
przechodzili/ tylko od ŕamego wzroku iego pádaŕi vmárli [*exanimis cadebant*]. *HistAl K8v; Bo gdy*
iuz kupámi ieden ná drugiego pádaŕi vmárli [cum ... cecidissent ... mortui]/ ŕtánaŕ między niemi Leop
Sap 18/23; BudBib Sap 18/23.

W przen (1) : inŕzy mocarze s ŕwemi moźnoŕciámi/ Pádaŕi pod tá koŕá tuź przed iey [*ŕmierci*]
nogámi. *RejWiz 86v.*

Przen: W antropomorfizowanym opisie gry w szachy (1) : Drewniáne trupy wŕzędy w koŕo leżá [...].
Szyku nie pátrzą/ ŕpoŕem ŕie motáiaŕ/ Czarni ládağdzie/ y biali pádaiaŕ. *KochSz B3v.*

β. *Kłaŕć się przed kimś twarzą do ziemi, bić pokłony; appronare Calep (80)* : Dzień ŕwięty naŕtál
námi/ wynidzcie wŕŕyŕcy/ a dáycie chwálę padaiątz bogu. *OpecŻyw 167, 24; RejAp 48; BudNT Matth*
18/26; Ná tym mieýŕcu/ gdzie Pan náŕz vkrzyźowány ieŕt pádaiaŕ/ tak ie czćiaŕ/ iákoby wiŕzącego
Pána/ ná drzewie widziaŕá. SkarŻyw 140.

padać przed kim (26), przed czym (12): Panny nieopuŕŕczajcie/ ŕ ŕynem ia pozdrawiaycie/ mali
przed niá padáycie *OpecŻyw 21, 16v, 20, 92; PatKaz II 50v, 51v; RejJóz P3v, P6; LubPs F2v; Izaŕz*
Piotr ŕwięty kazaŕ kiedy przed ŕobá pádać/ y nogi ŕobie Krolom/ Pánom/ y Ceŕárzom cáŕowác?
KrowObr 25v, 25v, 93v, 234; Leop 1.Reg 5 arg; Wybieżaŕy niewiaŕty/ y z dziećmi málemi/ Proŕząc
o miŕofierdzie/ pádaŕy przed nimi. RejZwierz 21v; Mniamaŕ ŕpoŕu zwámi ná polu wiázác ŕnopki
zboża/ á wáŕze ŕnopy padáŕy przed moim/ á moy ŕtaŕ proŕto. BielKron 16, 109v, 445v; RejAp 50v,
53v, 65v; GórnDworz Gg4v; RejPos 294, 326; któré [Żydy] támi było wrzucono dla tego: że baŕwanaŕ
Nábuchodonozorowego niechćieli chwalić/ y przed nim pádać. BiaŕKat 78v; SkarŻyw 518; ArtKanc
E3v; GórnTroas 26; Przed ŕwym ŕtworzyćielem/ źwierzęta padaią. GrabowSet Kv, O2; LatHar 643;
WujNT Mar 3 arg, s. 883 [2 r.]; KlonWor 53. Cf »padać przed nogami«.

W połączeniach szeregowych (2): Bo tym ieŕzcie nędznym zwirzętom boiuiącym ná ŕwiece [*tj.*
ludziom] trzebá/ nie tylko chwałę dáwác tákiey wielmoźnoŕci/ ále proŕić/ pádać/ plákác/ wzywác/
dziękowác zá dobrodzieýŕtwaŕ/ á wŕtáwicźnie woŕác Amen *RejAp 54v, 9v.*

Zwroty: [»ciaŕem padać«: Tákte [cerymonijá zowiemy] gdy ŕie kłániamy y ciáŕem padamy/ ábo ręce
podnoŕim/ ábo ŕie w pierŕi bijem SkarKaz 354 (Linde).]

»padać na kolana« [szyk zmienny] (5): roŕkazaŕ y wŕtáwiŕ/ áby ludzie ŕkoro zwon wŕŕyŕzá/ ná kolána
pádaŕi/ y Pánnę Máryá pozdrawiaŕi. *KrowObr 136v; RejAp 153; RejPos 46v; Appronare - Kłániam*
ŕzie, nakolana padam, biie czoŕem. Calep 84b; LatHar 643.

»krzyżem padać« (2): *RejZwierc* 61; Nieumiém ia/ gdy w żagle Vderzą wiátry nagle/ Krzyżem pádác/ y świętych przenáydowác dáry *KochPieś* 11.

»padać do nog, przed nogi, przed nogami, u nog, pod nogi« [szyk zmienny] (4:4:3:2:I): D[ru]dzy, prosząc swego pana, Klękają na swe kolana, Chwałą je, jakoby bogi I padają przed ich nogi. *BierRozm* 17; *RejKup* i7, ee3; *HistAl* D8; przed iego [Boga] nogámi pádaią y fwięci. *RejWiz* 52v; *RejZwierz* 5v; Czemu Attilá przelláduiefz lud Boży [...]? á pokornym (ktorzyć do nog pádaią/ tobie fwe ftátki y gárdlá w moc dáia) czemu nie odpúlczałz? *BielKron* 298, 351; *RejPos* 256v, 339; á Krolowie woýłki y zbroynym ludem obtoczeni/ niezbroynych Mnichow bać fię/ y pádác do nog ich mufieli. *SkarŻyw* 511, [197]; *CzechEp* 373; Y iuz nam ma być ten pohániec fropi/ Który niedawno podał [!] nam pod nogi *KochPieś* 15.

»padać na oblicze, na twarz« [szyk zmienny] (9:7): pred tobą iuz námillfý na obliczé padám oczekáwaiątz flodkołci twe náfwietfse lałki. *OpecŻyw* 20; *PatKaz II* 50v, 51v; *BielKron* 38; Słuchayże/ iż nie tylko [...] duchowie fwięci/ pádaią ná oblicze fwoie/ ále y żwirzeta *RejAp* 156v, 54, 65v, 156v; *RejPos* 345v; Co widząc lud chwalił Pána Bogá/ padał ná twarzy fwoie. *SkarŻyw* 492, 311; *ArtKanc* E3v; *LatHar* 643; Tám oni Męczennicy/ tám Apoštołowie/ [...] káždy z nich z ośobná chwałę mu dawaią/ Iż ié raczył odkupić/ ná twarz fwą pádaią. *SiebRozmysł* L, I; *KlonWor* 53.

»padać na ziemię, o ziemię, na ziemi, po ziemi« [szyk zmienny] (3:1:1:1): *OpecŻyw* 92; A oni yemu zá to cześć y chwałę dáya/ Y przed możnoścya yego ná zyemi pádáyą. *LubPs* F2v; S pogáńfkicy theż wiary wzyął [Mahomet]/ iż pádaią o zyemię kiedy fłonce wfcodzi. *BielKron* 165v; A to wczyniwfzy pádaiąc ná ziemię [procidentes super ventrem]/ leżeli á modlili fię Pánu *BudBib* 2. *Mach* 10/4; ludzie w onych worách oftrych po žiemi pádaiąc/ wołali *ReszList* 160. Cf »klękać, padać na ziemię«.

Szeregi: »klękać, padać na ziemię« (1): kiedy przed vtruganym kijem y pokofztzonym/ klękaćie pádaćie ná ziemię/ [...] ták mowicie do niego. *KrowObr* 93v.

»kłaniać się i padać« (2): [Grecy] Ná Mfzy fwoiey ábo obiedniey/ chlebu proftemu á iefzcze nie poświęconemu kłaniáią fię y pádaią *SkarJedn* 345; *SkarŻyw* 363.

W przen (1) : Przeto/ przed twym okiem/ padaiąc/ ferdecznie Profiłem/ o lutość/ Oycze możny wiecznie *GrabowSet* O2.

Przen (4) :

padać przed kim (1): Aleć teraz padam poniżonym fercem przed tobą/ prosząc cię o zmiłowanie y o łáfkę. *LatHar* 139.

a) *Oddawać cześć boską, uznawać za bóstwo* (3) :

padać przed kim (1), *przed czym* (1): *RejAp* 111v; Poda fye pánu w moc kráiná wfzelka. Wfzyftki narody przed nim będą pádác/ Páńfka ieft zwierzchność: ten ma fwiátem wládać. *KochPs* 32.

Zwrot: »padać pod nogami« (1): Coż rozumiefz iáki ieft ták Pána dziwnego/ Máyeftat y powagá wielmożności iego. Przed ktorym drzą możności wfzytki fwiátá tego/ A niebyefkye pádaią pod nogámi iego. *RejAp* AA5v.

b. *O budowlach: wywracać się, walić się* (5) : A gdy [wiatry] fie tám [na niebie] s tym ogniem/ co tám ieft podkaią/ Wnet fropie nawáłności sfobą vdzyálaią/ Ze fie zyemiá trząść muśi/ y mury pádaią *RejWiz* 149v.

padać od czego (1): Gdy wiątr dęby wywraca/ ábo wáli lkáły/ Ták oné główne miáftá od mocy pádáły. *GórnTroas* 20.

Szeregi: »padać a rozwalać się« (1): Izałz im nie podawał zyeń bogátych y miáft znamienitych? ták iż fámy mury pádáły á rozwálały fie około niech. *RejPos* 218v.

»padać a wywracać się« (1): gdy łzedł między zyemie á między miáftá ony/ fámy mury pádáły á z gruntu fie wywracały przed oblicznością iego *RejPos* 175.

Przen (1) :

Szereg: »łamać się, padać« (1): Dziś iuż priwatá rowno s pány chodzi/ Nędzna publiká z dáleká k nim godzi. Lamiá fie práwá wftáwy pádáią [możliwa też lekcja: sie ... padają] *RejZwierc* 222v. [Cf też **PADAĆ SIĘ 1**. »łamać się (a) padać (się)« *RejZwierc* 87v.]

3. O ptakach i owadach: przysiądać na czymś (8) : Ptałznik długo ptaki nęcił/ A potym więc się rozrzucił: Aby ie wżytki połowił [...]. Ptałkow po trófcze pádało *BierEz* O4v.

padać na co (2): Ale gdyżełmy o pczółach gadkę poczęli pobaczymy łzyrzey odnich naukę, bowiem one nie na wżelki kwiat pádaią *BielŻyw nlb* 11. Cf *Zwrot*.

padać w co (2): ptacy iém w obóz pádáli/ A po ziemi niebieski pokarm zbieráli. *KochPs* 159, 116.

padać na czym (1): ná zwirzchnim kószu rozmaíte potrawy s ciáftá czynione były/ ktore piekárze czynią/ ptacy ná nim pádáli á iedli. *BielKron* 16v.

padać gdzie (3): iż [wiatry] wzburzyły obłoki ták iż ptacy iáko proch łpowietrza lećieli/ á pádáli dobrowolnie przed namioty ich. *RejPs* 115v, 155v; Wobóz prosto/ y wkoło namiotów pádáli Ptacy nie przeliczeni *KochPs* 116.

Zwrot: »na ziemię padać« (1): Dicti Apodes, quod careant usu pedum. Ptacy którzy bárzo krótkie nołzki mają/ á na ziemię nie prętko pádáją/ bo zaledwe z Ziemie wftác mogą. *Mącz* 12c.

4. Odrywać się od podłoża: wypadać, odlupywać się, odpryskiwać; cadere *Mącz* (17) : którą [fortę] potym rzemieńnicy do końca odbiją/ bo zámurowána bywa/ ludzie fie poćińną gwałtownie y zbierią rum co páda *BielKron* 234v; Mica, Odrobiná/ Kruźziná/ Włafnie/ Srebrne/ śćkláne/ złote okruźzki które pádáją v złotników od ricia. *Mącz* 220c.

padać od czego (1): Gdy mięfo od kości páda. *SienLek* 130v marg.

padać z czego (6): *FalZioł* I 137d, III 4b; iako w żorawiach, abo w pawiech z ktorich pierze pada gdy vciekaią. *GlabGad* B2v; Crustae et emblemata argenti caelati, Proch który páda z łrebrá gdy złotnik riye. *Mącz* 69c, 47c; pádało mięfo z członkow S. Ewánielifty y wżytko ciáło łrodze zránione y vłromocone zołtawáło *SkarŻyw* 363.

Frazy: »włosy padają« [w tym: komu (3)] (4): Też kto ma na głowie parchy dobry iest [piołyn]/ y komu wlofi pádaią *FalZioł* I 1c, I 137d; *GlabGad* B2, B2v.

»zęby padają« [w tym: komu, czemu (żywotne) (4)] = *cadunt dentes* *Mącz* (5): Ta też iest przyczyna czému płom albo inżim zwierzętom ktore fie z zębami rodzą, nigdy zębi nie pádaią, iako człowieku *GlabGad* C3, C3; *Mącz* 28d; po siedmi lat pierwże mu [człowiekowi] zęby pádaią á trwałże ná to mieyfce nádrałtáią *LeovPrzep* I; *StryjKron* 135.

5. *Pękać, rozstępować się* (6) : Też rzepik [...] ieft lekarstwo wielkie na bolączki iadowite s ktorih mięło pada *FalZioł* I 5b, I 126c; Dobré théž lékárstwo/ ná fadzele mięło trawiące/ álbo gdzie aż do kości páda *SienLek* 130v; Záčzym fię ziemiá trzęślá/ opoki pádály *SiebRozmysł* H4v.

padać komu (2): Gdy by kto miał fadzél záplugáwiony/ iżby mu od niego ciáło pádáło/ ma doftác żołci niedźwiedziey/ [...] piorko w niéy máczác ma/ á onym co nalepiéy rány po mázowác/ przeftánie mu pádác. *SienLek* 130v.

6. *Zachodzić, chować się za horyzont (o słońcu i gwiazdach)* (2) :

W przeciwstawieniu: »wschodzić ... padać« (1): Tákich kól/ nie dowiedzie żadna ręká ina/ Iákie té fá ná niebie: ktorých zámierzony Biég od wśchodu/ ná zachód ieft niedokóńczony. Owé tedy y wśchodzą/ y tákże pádáiá Wízytki w miáre/ á ieden wśchód y zachód máią. *KochPhaen* 19.

Fraza: »słońce padało« (1): W tym wieczor zázfedł/ słońce iuż pádáło *KochSz* Cv.

7. *Przydarzać się komuś, doświadczać kogoś; cadere, evenire, incidere* Cn [na kogo, na co] (4) : iż pod íspráwiedliwą wagą zázwždy gniew Páńfki páda ná ziemię/ á káždego im karze wedle załugi iego *RejAp* 139v, 131v; Záluią wízytcy wobec/ téy swiátá odmiány/ Iz co ná chudé páda/ to páda ná pány. *GórnTroas* 73.

8. *Nacierać, atakować [na kogo]* (1) : Sese iactare et alios coeco impetu incurrere, Sam łobie tylko przeftwor czynić á ná ynfze ołliep á bez obłaźniey pádác. *Mącz* 161c.

9. *Wahać się, wątpić, może: załamywać się* (1) : Nuto, Vftáwicznie kiwam/ pochilam fie. Et Metaphorice, Pádám/ wątpię. *Mącz* 255a.

10. *Przypadać, odbywać się, mieć termin [na kiedy]* (1) : Foeneralia, Dzień ná który lichfá páda. *Mącz* 133b.

11. *Prawdopodobnie: Przekazywać komuś jakąś sprawę do załatwienia [na kogo]* (1) : Reiiicio, Odmiátám/ odrzucám/ nieprzimuyę też pádám álbo zdawám fie ná kogo. *Mącz* 162d.

12. *Połączenia frazeologiczne o różnych znaczeniach* (10) :

Frazy: »cień [od czego] padała« (1): Dopieroby y láfy zieleńfzy lift miály/ [...] Dopieroby wefelíza cień od drzew pádálá *WitośLut* A5v.

»[komu] los pada« (1): Wíelmożna Páni płáčzełz/ Malżonká fwoiego/ Iz cię tu prętko odbiegł/ załz nie widziem tego. Íłz nie tylko onemu te lofy pádáiá/ Ale wízyftkim tym ktorzy ná ziemi mięfzkáią. *KołakCath* B4v.

»mrok pada (a. jał, a. począł padać)« = *zierzchać się, zapada zmrok; advesperascit, noctescit, vesperascit* *Mącz* (6): Noctescit, Mrok páda/ Noc záchodzi. *Mącz* 252a; Prima vespera, Skoro po záściu słońca/ yákó skoro począł mrok pádác. *Mącz* 321d, 445b, 489d [2 r.]; Niebełpieczno fię wozić/ gdy mrok pocznie pádác. *KochFr* 89.

Zwroty: »padać w ręce [czyje]« = *dostawać się pod czyjś moc, do czyjejs niewoli* (1): gdy padał lud iego [Jeruzalem] w ręce nieprzyiaćielńkie [cum caderet populus eius in manu hostili]/ á niebyło pomocniká. *Leop Thren* 1/7.

»padać na szyję [czyj]« = *rzucąć się komuś w objęcia, zarzucać komuś ręce na szyję* (1): Wielki lepak ítał fię płáčz wízytkich: á pádáiác ná ízyię Páwłowę [procumbentes super collum Pauli] całowáli go. *BudNT Act* 20/37.

** Bez wystarczającego kontekstu (7) : Claudicare, Per Metapho. Pádác. *Mqcz* 56c, 28d, 40a [2 r.], 180b, d [2 r.].

II. Transit.: Tracić, gubić [co] (1) : Deperdo, Gubię. [...] Deperdere folia dicuntur arbores, Liście pádác. *Mqcz* 93a.

Synonimy: I.1. lecieć, 2.a.α. przewracać się; b. obalać się, walić się; 4. odrywać się; 5. pukać, pukać się, rozstępować się; 8. nacierać.

Formacje współrdzenne cf 2. PAŚĆ.

Cf PADAJĄCY, PADANIE

LWil